

JACOB a WILHELM GRIMMOVÉ Pohádky

Byla jedna chudá služebná děvečka, pilná, čistotná. Den co den zametala celý dům a vysypávala smetí na velikou hromadu přede dveře. Jednou ráno, když se chtěla zase pustit do práce, našla na hromadě smetí ležet psaní, a protože neuměla číst, postavila smeták do kouta a odnesla dopis svým pánům. Psaníčko bylo pro ni. Psali jí skřítkové a prosili ji, aby šla jejich dítěti za kmotru. Děveče nevědělo, co má dělat, ale nakonec po dlouhém domlouvání, když mu i páni radili, že taková prosba se nesmí odmítnout, řeklo, že tedy půjde. Za chvíli se objevili tři skřítkové a odvedli ji do duté hory, kde ti pidimužáci žili. Tam bylo všechno malinké, ale hezké, zdobné, ba nádherné, že vám to ani nevyprávím. Šestinedělka ležela v posteli z černého ebenového dřeva, posázeného perlami, přikrývky byly zlatem vyšíváné, kolébka ze slonoviny, vana ze zlata. Dívka podržela dítě na rukou, a když obřad skončil, chtěla se vrátit domů. Ale skřítkové ji tak upřímně prosili, aby u nich zůstala alespoň tři dny, že jim vyhověla. Nelitovala toho, prožila ty tři dny v samých radostech a veselí, pidimužáci dělali, co jí na očích viděli. Nakonec ale přece jen prohlásila, že chce domů. Skřítkové jí napřed nacpali do všech kapes zlato a pak ji vyvedli z hory.

Přišla domů a chtěla pokračovat v práci, od které před třemi dny odešla. Popadla smeták, který stál ještě v koutě, a začala zametat před domem. Najednou vyšli z domu nějací cizí lidé a ptali se jí, kdo je a co tam pohledává. Nebyla pryč tři dny, jak si myslila, strávila u skřítků v hoře sedm let a její bývalí páni mezitím zemřeli.

U jedné matce uzmuli skřítkové z kolébky dítě a místo něho tam položili hlavatého zmetka, zpotvořence se strnulýma vypoulenýma očima, který pořád jen řval, chtěl jíst a pít a jíst a pít. V zoufalé tísně zašla žena k sousedce a prosila ji o radu. Sousedka řekla: "Odes podvržené dítě do kuchyně, posad' je na sporák, zatop pod ním a začni ve dvou vaječných skořápkách vařit vodu. To zmetka rozesměje, a jakmile se zasměje, bude s ním konec." Žena všechno udělala, jak jí sousedka poradila. A když vaječné skořápky s vodou postavila na sporák a voda začala bublat, vypoulený hlavoun démon vzkřikl: "Mám už svoje léta, viděl jsem kraj světa, ale jakživ jsem neviděl vařit vodu ve skořápkách." A na celé kolo se rozhiňal. Ale jak se začal hiňat, kde se vzal tu se vzal, zčistajasna se přihrnul zástup skřítků, přinesli ženě její dítě, posadili je na sporák a podvržence odnesli.

U jedné sirotek, děvčátko, sedlo u městské zdi, předlo a vidělo, jak z otvoru ve zdi vyhlíží velká užovka. Honem rozprostřelo vedle sebe svůj bleděmodrý hedvábný nákrčník, jaký mají užovky rády a na který jediné jdou. Jakmile užovka uviděla šátek, obrátila se, odplazila a za chvíli se připlazila s malou zlatou korunkou a zase odlezla. Děvčátko zvedlo korunku, třpytila se jako slunce a byla celá jemně vypracovaná z čistého zlata. Za chvíli se užovka objevila znovu a počala se shánět po korunce. Když jí neviděla, poodlezla ke zdi a tak dlouho o ni tloukla hlavou; až tam nakonec zůstala ležet mrtvá. Kdyby děťátko korunku nebylo vzalo, byla by mu užovka přinesla ze své díry ještě více pokladů.

U jednomu dítěti dávala maminka každé odpoledne misku mléka a šišku bílého chleba k nalámání. Dítě si vždycky odneslo misku na dvůr a tam jedlo. A den jak den, jakmile se pustilo do jídla, vylezla ze skuliny ve zdi užovka, připlazila se až k misce, sklopila hlavu a jedla

zároveň dítětem. Děčko mělo radost, a když se někdy stalo, že užovka hned nepřišla, volávalo na ni: "Pojď se napít, hádečku!"

Užovka se na zavolání také vždy připlazila a začala si na mlíčku pochutnávat. Byla vděčná. Přináše- la dítěti z tajného pokladu rozličné krásné věci, . lesklé kamínky, perly i zlaté hračky. Pila jen čisté mléko, drobtý nechávala. To se dítěti nelíbilo. Jednou se rozzlobilo, popadlo lžičku, uhodilo užovku mírně po hlavě a začalo jí domlouvat:

"Což, užovko, což má malá, už jsi se mnou ochutnala? Pusť se do svých drobečků, pochutnej ~i na mléčku!"

Matka stála v kuchyni, zaslechla, že dítě s někým mluví - a když viděla, že dítě bije lžičkou hada, popadla poleno a užovku zabila.

Od té doby se s dítětem stala změna. Dokud s ním užovka jídávala, bývalo vždycky veselé, ruměné a baculaté a rostlo jako z vody. Ale teď začalo blednout, hubnout, chřadnout a zanedlouho začal v noci okolo domu poletovat a houkat sýček a červinka sbírala lupínky a větve na věneček; za pár dní bylo dítě na márách.

STÉBLO, UHLÍK A FAZOLKA

jedné vesnici žila stará chudá žena. Jednou dostala chuť na fazolové boby a řekla si, že si je uvaří. Aby se oheň rychleji rozhořel, vzala hrst slámy a podpálila jí třísky. Pak vysypala boby do hrnce a nevšimla si, že jedna fazolka upadla na zem a zůstala ležet vedle stébbla slámy. Za chvíli spadl z kamen rozžhavený uhlík a zůstal ležet vedle fazolky a stébbla. Stéblo se snažilo navázat řeč: "Odkudpak jste přišli, milí přátelé?" - "Já jsem našťestí v poslední chvíli vyskočil z ohně, a kdybych to násilím nebyl prosadil, už bych teď nebyl živ," řekl uhlík. "I já jsem vyvázla životem jen pouhou náhodou," řekla fazolička. "Kdyby mě byla stará paní dala do hrnce, byla bych se bez milosti rozvařila na kaši jako všechny mé kamarádky." - "Ani mne by byl nečekal lepší osud," pravilo stéblo slámy. "Všichni moji bratři vzali za své v ohni a dýmu, šedesát jich naše stařena najednou popadla a zbavila života; já jí našťestí proklouzlo mezi prsty." - "Jenže - co si teď počneme, moji milí," řekl uhlík. "Já bych myslela, že když jsme tak šťastně ušli záhubě, že bychom měli všichni tři k sobě stát jako dobří kamarádi a vystěhovat se, aby nás tady nestihlo ještě nějaké dalšíštěstí," radila fazolka. Návrh se druhým dvěma zalíbil a všichni se společně vydali na cestu. Šly a došly k potůčku, přes který nevedl žádný můstek ani lávka, a nevěděly, jak se dostat na druhou stranu. Stéblo poradilo: "Lehnu si přes vodu a vy po mně přejdete jako po lávce." Natáhlo se od břehu ku břehu a horkokrevný uhlík hned směle vcupital na nově postavený most. Ale jakmile došel doprostředka a uslyšel pod sebou hučet vodu, dostal přece jen strach. Zastavil se a nemohl dál. Stéblo od něho chytlo, začalo hořet, zlomilo se vejpůl a spadlo do vody, uhlík sletěl za ním a jak zavadil o vodu, zasyčel a bylo po něm. Fazoličce, která z opatrnosti zůstala ještě na břehu, to přišlo k smíchu, rozesmála se, nemohla přestat a smála se tak dlouho, až pukla. A byla by měla i ona odzvoněno, nebýt jednoho krejčovského tovaryše, který šel vandrem a u toho potoka odpočíval. Měl soucitné srdce, a jakmile uviděl, co se fazolce stalo, sáhl honem do svého batohu, vyndal z něho jehlu a nit a fazolku sešil. Ale protože ji sešil černou nití, mají od té doby všechny fazoličky na bříšku černý šev.

MYŠKA, PTÁČEK A KLOBÁSA

ednou se myška, ptáček a klobása dohodli, že budou společně hospodařit. Dlouhý čas se výborně snášeli a žili jako v ráji. Ptáček měl za úkol zaletět každý den do lesa pro dříví. Myška nosila vodu, zatápěla a prostírala na stůl. Klobása vařila. Neříká se darmo, že dobré bydlo pálí. Jednoho dne potkal ptáček na svém letu jiného ptáčka a vyprávěl mu (a tak trochu se i vychloubal), jak pěkně si žije. Ale ten druhý pták, závistivec, se mu vysmál a namluvil mu, že je vlastně chudák a hloupý, když se tak plahočí, zatímco jeho dva společníci mají zlaté časy. Když myška zatopí a nanosí vodu, zaleze si do své komůrky a tam lenoší, dokud jí neřeknou, aby prostřela na stůl. Klobása sedí u hrnce, dohlíží, aby se jídlo vařilo, a na poslední chvíli, než se má nosit na stůl, se párkrát protáhne kaší nebo zeleninou, a jídlo je osolené, omaštěné, okořeněné, hotové. Když

pak ptáček přiletí domů a složí své břímě, zasednou za stůl, najedí se do vůle, jdou si lehnout a spí až do druhého dne. Je to život jako o posvícení.

Na druhý den poštvaný ptáček už nechtěl letět do lesa pro dříví. "Dost dlouho už vám dvěma dělám slouhu, musíme si to vyměnit," řekl. A třebaže ho myška i klobása moc prosily, aby se to nechalo jako doposud, ptáček si zahrál na pána a nedal si říci. Prý se. to musí zkusit zase jinak. Losovali, a los padl na klobásu. Ta musela nyní chodit do lesa pro dříví. Myška se stala kuchařkou a ptáček měl nosit vodu.

A co se vám nestalo hned první den? Klobása se vypravila do lesa, ptáček zatopil, myška přistavila hrnec na plotnu. A čekali jen na to, až se klobása vrátí z lesa s dřívím na příští den.

Klobása dlouho nešla, až začali mít strach, zdali se jí něco zlého nepříhodilo, a ptáček jí letěl naproti. Nedaleko od domu uviděl u cesty psa. Tomu chuděrka klobása padla za obět'. Potkal ji, vrhl se na ni a v tu ránu z ní nezbylo nic. Ptáček protestoval, že je to veřejná loupež a násilí, ale nebylo to nic platné. Pes tvrdil, že klobása měla u sebe falešné dokumenty a proto mu propadla životem.

Ptáček si smutně naložil dříví na záda, letěl domů (pro pláč ani na cestu neviděl) a pověděl myšce, co se stalo, a jak ho pes odbyl. Oba byli tuze zarmoucení, ale domluvili se, že zůstanou spolu a udělají, co bude v jejich silách. Ptáček prostřel na stůl, myška připravila jídlo a nakonec mu chtěla dodat chuti, vklouznout do hrnce, protáhnout se zeleninou a omastit ji, tak jak to dělala klobása; ale vpůli cesty se uvařila a bylo po ní.

Když ptáček přišel do kuchyně a chtěl nést na stůl, nebylo po kuchaři ani památky. Ptáček se strašně polekal, začal přehazovat polínka v truhlíku, jestli snad myška není tam, hledal, volal, ale myšku už nenašel. Byl tak rozčilený, že nedáv pozor, oheň přeskočil na dřevo a vznikl pož' Ptáček běžel honem pro vodu, ale samým rozrušením upustil vědro do studně a vědro ho strh s sebou, už se chudáček nevzchopil a utonul.

SEDM HAVRANŮ

yl jeden muž, sedm synů měl, ale pořád žádnou dcerušku, ač po ní toužil

ze všeho nejvíc na světě. Konečně mu a jeho ženě svitla naděje, že budou mít další dítě, a když se narodilo, opravdu to byla dceruška. Zavládla radost nesmírná, ale děcko bylo droboučké, slabounké, a proto se starali, aby se mu dostalo křtu z nouze. Otec poslal jednoho z chlapců ke studni pro křtící vodu; ostatních šest běželo s ním, a protože každý chtěl být při nabírání první, začali se strkat, pošťuchovat a džbán jim spadl do studně. Kluci ztuhli úlekem, nevěděli, co mají dělat, žádný si netroufal jít domů. Když se stále nevraceli, otcí došla trpělivost. "To se tam zase honí a perou a zapomněli, proč tam šli, darebáci," zlobil se. Měl strach, aby dítě neumřelo nepokřtěné a v hněvu zvolal: "Kéž by zhavraněli!" Sotva to dořekl, zaslechl nad hlavou hlasitý šum, a když zvedl oči, zahlédl, jak vysoko v povětří odlétá k obzoru sedm černočerných havranů.

Kletba byla vyřčena, odvolat už nešla. Ač nad ztrátou synů rodiče hluboce truchlili, přece se do jisté míry utěšovali dceruškou, která záhy nabyla sil, rostla a byla den ode dne hezčí. Dlouho nevěděla, že měla sourozence, rodiče se chránili zmínit se o tom před ní. Ale jednoho dne náhodou vyslechla, jak si lidé o ní povídali: že je sice hezká hodné děvčátko, ale přece jen vlastně příčinou neštěstí svých sedmi bratrů. Dívka ztuhla jako sloup; pak se rozběhla k rodičům: "Je to pravda, že jsem měla bratry? A kam se poděli?" Teď už jí rodiče neblahé tajemství déle zastírat nemohli; snažili se jí šetrně vysvětlit, že to byl osud a že její narození k němu bylo pouze nevinným popudem. Dcerušku to velice trápilo, svědomí jí to vyčítalo, neustále ji cosi ponoukalo, že musí bratry zase vysvobodit, a nedávalo jí pokoje. Jednoho rána se sebrala, potají odešla od rodičů a pustila se nazdařbůh do světa. Věřila, že bratry někde vyslídí a vysvobodí. Byla odhodlána za to i život položit. Nic si s sebou nevzala než prstýnek od rodičů, bochník chleba na utišení prvního hladu, džbánek vody, aby zahнала žízeň, a malé skládací sedátko k odpočinku.

A šla. Šla, šla daleko, až na konec světa. Tam bylo slunce, ale pekelně páliho, sálal z něho strach a hrůza, a požíralo děti. Rychle od něho utekla a běžela k měsíci. Ale měsíc studil jako led, číšel ukrutnou chladnou zlobou, a jakmile zpozoroval dítě, řekl: "Čichám, čichám člověčinu." Dala se na útěk a doběhla k hvězdám. Hvězdy vlaze svítily, byly hodné, přívětivé, každá seděla na zvláštní židličce. Jitřenka, jakmile ji zahlédla, povstala, podala jí kuřecí kost a řekla: "Bez téhle kůstky neodemkneš skleněný vrch a ve skleněném vrchu jsou tvoji bratři."

Vzala kůstku, pečlivě si ji zabalila do šátečku, krásně Jitřence a všem laskavým hvězdám poděkovala, odešla od nich a zase dlouho kráčela, až došla ke skleněnému vrchu. Brána byla zamčená. Chtěla si

vyndat kostičku, kterou jí darovala Jitřenka, ale když rozbalila šáteček, byl prázdný, někde hvězdný dárek vytratila. Co teď? Chtěla zachránit bratry, kteří byli ve skleněném vrchu, a neměla k němu klíč. Vzala nůž, uřízla si malíček, vsunula malíček do zámku, otočila jím, brána se rozlétla, vešla dovnitř. Vyšel jí vstříc trpaslík: "Co tady hledáš, děvenko?" - "Hledám své bratry, sedm havranů." - "Páni havrani nejsou doma," řekl trpaslík, "ale chceš-li počkat, až přijdou, pojď dál." Přinesl na stůl pro havrany jídlo na sedmi talířcích a v sedmi číškách vodu. Z každého talířku ujedla malé sousto a z každé číšky trochu upila. Do poslední číšky hodila prstýnek od rodičů, který si vzala s sebou na cestu.

Setmělo se, venku v povětří se strhl šum, zafičelo, trpaslíček řekl: "Páni havrani jdou domů." Ha: vrani vtrhli do světnice, chtěli jíst a pít, každý se měl ke svému příboru. A hned začali volat jeden přes druhého: "Kdo ujedl z mého talířku? Kdo upil z mého pohárku? To byla ústa lidská." Sedmý havran dopil vodu skoro do dna, a do očí mu zasvítíl prsten. Prohlédl si jej a poznal, že je to prsten od otce a matky a zvolal: "Dej Bůh, aby to byla naše sestřička, pak bychom byli vysvobozeni." Sestřička stála za dveřmi a naslouchala. Jak

to slyšela, otevřela dveře a - v tom okamžiku ha- . vrani zmizeli a stálo tam sedm švarných jinochů její bratři. Líbali se, laskali a pak se vespolek radostně vrátili domů.

VEŠKA A BLEŠKA

Veška a bleška žily v jedné domácnosti a vařily pivo ve vaječné skořápce. Na jednu spadla veška do piva a opařila se. Bleška začala hlasitě křičet. Dvířka do světnice se ptala: "Proč křičíš, bleško?" - "Veška se opařila," odpověděla bleška.

Dvířka se lekla a začala vrzat. V koutě stál smeták a ten to vrzání nemohl poslouchat. "Proč vržete, dvířka?" zavolal z koutku. Dveře odpověděly:

"Veška se opařila,
a bleška proto pláče."

Jak to smetáček-dobráček uslyšel, začal zuřivě smejčit. Jel okolo vozejk a p~al se: "Proč tak horlivě smejčíš, smetáčku?" - "Jak nemám smejčit?"

Veška se opařila, bleška pláče, dvířka vržou."

I povídá vozejk: "To já tedy budu uhánět!" A začal rejdit kudy tudy jako posedlý. Přejel i kolem smetí a smetí na něho volá: "Proč a kam tak uháníš, vozejk?" Vozejk odpověděl: "Jak nemám uhánět?"

Veška se opařila, bleška pláče, dvířka vržou, smeták smejčí!"

Smítko se zamyslílo: "Tož já budu hořet." A hned začalo jasným plamenem hořet. Vedle smítka stál stromeček a ptal se: "Proč hoříš, smítko?" - "Jak nemám hořet?"

Veška se opařila, bleška pláče, dvířka vržou, smeták smejčí, vozejk pádí."

I praví stromek: "Budu se třást." A začal se třást, až s něho všechno listí opadalo. Uvidělo to děvčátko, které šlo okolo se džbánkem. Zastavilo se a povídá: "Proč se tak třeseš, stromečku-holečku?" - "Jak se nemám třást?"

Veška se opařila,
bleška pláče, dvířka vržou, smeták smejčí, vozejk pádí, smítko hoří."

Děvčátko povídá: "Jo tak, tož rozbiji svůj džbánek." A rozbíjelo džbánek. Studánka, ze kteréprýštila vodička, povídá: "Děvenko, proč rozbíjíš svůj džbánek?" - "Jak nemám rozbít svůj džbánek!"

Veška se opařila, bleška pláče, dvířka vržou, smeták smejčí, vozejk pádí,
smítko hoří,

strom se třese."

"Hleďme," povídá studánka, "tak já tedy poteču," a počne plným proudem téci. Teče a teče, voda se valí a valí a v té vodě všechno se utopilo, holčička, stromeček-holeček, smítko, vozejk, smetáček-dobráček, dvířka, bleška i veška.

SKŘÍTKOVÉ

Švec bez vlastní viny zchudl tak, že mu nakonec zbyla kůže jen na jediný pár bot. Večer si ji přikrojil, že se časně ráno dá do práce. S klidným svědomím ulehl a usnul. Nazítří časně vstal, pomodlil se a chtěl zasednout k práci. Přistoupil ke stolu a vyvalil oči: obě boty tam stály hotové. Spráskl ruce údivem a nevěděl, co si mámyslet. Vzal boty do ruky, aby si je blíž prohlédl: jeden steh jako druhý, všechno jako vysoustruhované, botky - mistrovské dílo. Zanedlouho vešel do dílny kupec, spatřil boty, tuze se mu zalíbily, koupil je a zaplatil za ně víc než obvykle, takže švec si za utržené peníze mohl koupit kůži na dva páry bot. Večer si kůži přikrojil, ale ráno se do práce dávat nemusel. Boty byly hotové. A netrvalo dlouho, vešli do dílny zákazníci a zaplatili mu za ně tolik, že si mohl koupit kůži na čtyři páry bot. Ráno našel i ty čtyři páry bot dokonale zpracované a tak to šlo den za dnem: co si večer přikrojil, ráno bylo hotovo, takže brzy měl zase slušný příjem a nakonec i zbohatl.

Jednou večer, krátce před vánoci, si opět přikrojil kůži na boty, ale než šel spát, řekl ženě: "Poslyš, co kdybychom dnes v noci zůstali vzhůru, abychom viděli, kdo nám to stále tak pomáhá?" Žena s tím hned souhlasila, rozsvítila malé světélko, každý se schoval do jednoho roku světnice za pověšené šatstvo a dávali pozor. O půlnoci vcupitali do dílny dva malinkatí, roztomilí nazí mužíčkové, jak je Pánbůh stvořil, zasedli k ševcovu verpánku, přitáhli si přikrojené kůži k sobě a začali drobounkými prstíky tak hbitě a rychle přibíjet podrážky, šít, naklepávat, že ševci schovanému za šatstvem údivem lezly oči Z důlků. Nepřestali, dokud nebyly boty hotové na stole. Potom odběhli.

Ráno povídá žena muži: "Ti caparti nám dopomohli k blahobytu; měli bychom se jim nějak odvděčit. Běhají jen tak, nemají co na sebe, musí jim být zima. Víš co? Já jim ušiju košilky, kabátky, kamizolky, kalhotky a upletu každému pár pučoch; a ty jim k tomu udělej botičky." - "To udělám a moc rád," řekl muž a večer, když měli všechno hotové, švec a ševcová položili místo přikrojené práce na stůl své dárky a pak se schovali, aby viděli, co tomu mužíčkové řeknou. O půlnoci, jako každou noc, přihnali se skřítkové a chtěli se pustit do práce. Na stole však nenašli žádnou přikrojenou kůži a místo ní roztomilé oblečení pro sebe. Napřed se zarazili, podívali, ale potom se nesmírně zaradovali. Neuvěřitelně rychle vklouzli do připravených šatů, se zalíbením si je na sobě uhlazovali a zpívali:

"Nejsme hoši jako malovaní? Nechme už toho ševcování."

Nechme už toho ševcování."

Začali skákat, tancovat, přeskakovali židle a lavice a nakonec vytančili ze dveří. Od té noci už nikdy nepřišli. Ale ševci se vedlo do smrti dobře a všechno, co podnikl, se mu dařilo.

Zdroj:

JACOB a WILHELM GRIMMOVÉ - Pohádky, Odeon Praha 1988,